

Transkript svedočenja žrtava
Brcko '92: Van svake sumnje
5.09.2008, Beograd

Svedočenje Smajla Musića

Makar pričao i sa svojom porodicom, vrlo sam uzbuđen, naravno evo i sada. Nadam se da mi nećete zameriti ali za ove prisutne, koje ujedno i pozdravljam, sam se isključivo odazvao ovom pozivu samo zato što smo ja i moja porodica vidjeli na televiziji ovu gospođu... Kad sam je sinoć vidio, mala je, a na televiziji mi je izgledala velika al' moram dodati lavljeg je srca. Ja vas molim da i meni malo pomognete i da je pozdravite. Hvala vam. Na moju sreću ja nisam bio u logorima i onim nekakvim centrima u Brčkom, a to su Luka, policijska stanica, bolnice, *Laser*, *Partizan* fiskulturna sala ali sam bio zatočen od 1. maja do 5. oktobra (1992). Radi prisutnosti javnosti reći ću kad je to sve počelo. Onima koji to znaju se izvinjavam. 30. aprila 1992. godine odnosno već 1. maja 1992. godine u ranim jutarnjim satima, ja bih rekao oko 5.10-5.15 me je bukvalno sa mog bračnog kreveta zbacila detonacija, dignut je jedan most u vazduh, ja ne znam koji jer sam u blizini tih mostova, jedan željeznički i jedan pješački, kolski koji je povezivao Republiku Hrvatsku, mjesto Gunja. Prije tog samo da kažem, most sa hrvatske strane, pješački, kolski je bio dignut u vazduh, znači tačno se most graniči na pola reke Save. I kompletan saobraćaj se odvijao, odnosno pješački prelaz preko tog mosta, ja bih rekao nekoliko dana ako ne i mjeseci jer su svi ostali prelazi bili zatvoreni, odnosno dignuti su mostovi na Šamcu i tako dalje. Ja sam imao u blizini svoj lokal, 100-150 metara od mosta koji je dignut, taj pješački koji povezuje Hrvatsku, mjesto Gunja. U tom lokaluu sam imao 92.000 maraka robe, 22. aprila načinio sam zapisnik i otišao sam naravno da vidim šta je sa robom. Bukvalno od stakla po ulicama nisam mogao proći. Naravno, kao i ostali na tom zanatskom centru gdje ima 44 lokala, uspjeli smo nekako zadići te prozore, neki su polupani, neki su od detonacije popadali, nekako smo zaglavili i tako dalje. Ja sam lično institirao pošto su u mene dva otvora bila polupana, pa sam otišao u *Staklorad* da postaklimo, međutim tolika je gužva bila da sam tek 2. maja bio na redu. Vratio sam se u soliter. U povratku u soliter video sam nekakve vojnike koji su bili oko pošte i odmah preko puta je gradska apoteka, naoružani sa puškama, na glavi čarape odnosno one kape sa očima. Nisam naravno nikog prepoznao, ali u tome svemu je bio jedan komšija moj, nije bitno neću ga imenovati, možda nekom drugom prilikom, koji me propustio i ja sam otišao do solitera. Tako sam tu ušao i vidio porodicu ponovo i tako smo ostali u tom soliteru, zatočeni sve do 14. jula 1992. godine. I zato bih nazvao zatočeništvom taj prvi dio, od 1. maja mog zatočeništva u mom rođenom stanu u zgradi od 52 stana gde nas je uvek bilo od 90 do 105 ljudi, staraca, muških, žena i djece, od toga je 11-toro djece kojima je trebalo pomoć mlijeko i hapica i tako dalje. To sam znao naravno jer sam lično od nekakvog, hajd' moram sad pomjenuti, glavnokomandujućeg za bezbednost, Tuzlanske ceste i Naselja Solidarnosti, Eš naselje ovi koji to znaju, znaju dobro, po imenu Rajko Mijailović, me je pozvao. Poslao je pripadnika obezbeđenja, straže koje su oni već napravili da mene traži u mjesnoj zajednici. Ja kad sam dole sišao možete zamisliti kakav je bio prizor mojoj porodici. Praktično sam bio mrtav, a živ. Ništa naročito se nije desilo ali sam taj način je eto doveo do toga... evo, teško je pričati o tome.

Dao mi je zadatak da poznavajući me valjda lično, dao mi je zadatak da napišem imena ljudi koji su u soliteru i to je za mene zračilo vrlo pozitivno. Spisak je trebalo da sadrži podatke o tome koliko ima djece, zato sam i rekao da je 11-toro djece da bi mogli obezbediti mlijeko i ostale potrepštine. Istina, to je bilo tako. Posle raznih tih tortura u soliteru, a samo ću napomenuti da su vikendima takozvani vikendaši odavde iz Srbije bar su se tako predstavljali, dolazili, a to su bili pljačkaši po meni. Lično sam doživio da sam jedno dva, tri sata, pod uperenom puškom u leđa išao od stana do stana, oni su tobože došli zbog toga da vide kome šta fali od jela, a tražili su zlato. Čak je bio jednog dana i pokušaj silovanja na prvom spratu moje zgrade. Ne jednog dana, tog istog dana na kraju samog obilaska. U to vreme dok su oni bili dolazila je policija, znam dva momka, znam sve koji su dolazili u Specijalnoj jedinici koji su nas pitali...u pola tog obilaska mene su lično pitali: Smajle sve u redu?, ja kažem: Naravno, a puška meni u leđa uperena. Međutim kad se sve to završilo oni su izvršili pokušaj silovanja, ne znam da li je bilo niko nije ni pitao, ne znam jel' su i tako dalje. Lično mislim zbog kratkoće vremena da nije bilo. Posle tih dana provedenih bez struje, bez vode, stanovao sam na IX spratu, možete zamisliti kako je bilo ujutru u takvom stanju i u takvoj situaciji. Pio sam kafu u 8 sati, možda je 8.05 bilo, je ušla vojska naoružana, u stvari dva vojnika u šarenoj uniformi, pojma nemam koja, uperili su puške meni u leđa i tražili dokumentaciju. Naravno da sam ja ustao, a pošto je u mom stanu bilo zbrinuto 17 osoba, žena djece i muških, nas pet odraslih su izveli iz mog stana sa IX sprata. Liftovi nisu radili, mi smo sišli dole pješke u autobuse, pojma nemam gdje ćemo. Onda su se uputili ka Burića brdu. Na Burića brdu isto tako skupili ljude, uglavnom muške i rekli su da idemo negdje na rad i da ćemo se brzo vratiti. Međutim odatle smo se odvezli posle izvesnog vremena do poznate pumpe Mištrafović prema Bijeljini u tu smo sigurno jedno debelih pet, šest sati čekali, nemam pojma zašto, onako u vrućini, 14. juli je veoma topao, vruć dan, bez vode, bez ica. Odveženi smo prema Bijeljini, ne znamo ni gdje, ni šta. Vidimo tamo su nas vratili, a kasnije saznamo da je to bio Batković, vratili nas u Bijeljinu, pa nas ponovo vrata i onda su nas tu primili. U mojoj grupi tog dana kad je evakuisan taj dio stanovništva, soliter Solidarnost na Burića brdu, bio je 141 čovek u dva autobusa. Bilo je više ljudi ali nekakva selekcija je vršena na toj Mištrafovića pumpi u tih pet, šest sati čekanja. Kažem bili smo tamo i jedan taj autobus, jedan od autobusa prije mene je bio, oni su izvađeni iz autobusa i uz jedan zid, ko god je imao nešto u džepu ako je nešto napisano, tukli su ga, ne znam zašto. Ja sam imao jedan notes naravno, uvijek nosim notes sa telefonskim brojevima, imao sam neznatan broj šilinga, odnosno maraka i jedan policajac, odnosno vojnik koji je bio u našoj pratnji, dvojica su bila, a jednog sam znao jer je dolazio u soliter kod jedne djevojke sa još jednim, pošto sam se uplašio za taj notes, zamolio sam ga u toj takvoj torturi da mu dam da odnese do mojih. Vjerujte, uradio je, uradio je to sve. I u tom svemu ima ljudstva. Taj čovek radi u pošti, Telekom srpske u Brčkom. Nije to ništa što je učinio ali je vrlo dobar gest uradio, bar da ne budem bijen ali nije bitno, zbog onih para da vrati porodici. Onda smo i mi došli na red, uveli su nas, tukli su nas bez razloga. Rekli su nam da ruke stavimo gore da bi nas što više stalo u taj hangar, kasnije ću videti da je to hangar gde je istovarana repica kada se bere. Dole je bio beton i tih 29 dana sam ja lično spavao na betonu. I svi ostali. Prije nas su bili ljudi iz Vlasenice, dal' mjesec dana dal' prije, oni su već tu bili, mi smo ih zatekli. Zašto sam rekao 29 dana? Jer sam 29. dana mog odvođenja u logor, navodno to je bio *sabirni centar* jer su ljudi bili premlaćivani, zlostavljani zbog toga samo kad bi čuli da neko kaže da je logor, a ne

sabirni centar. Dvadesetdevet dana ponovo pominjem jer je pored nekoliko pokušaja da uđe Međunarodni Crveni krst u logor, ajde recimo sabirni centar, uspjeli su dogovoriti, odnosno dozvolila im je vlast, obezbeđenje logora Batković i ušli su ali da bi eto prikazali i dočarali nešto, mi smo tog dana nas nekoliko, rekao bih stotine, unosili bale slame i tako da smo to stavili da bi se videlo da mi spavamo u dobrim uslovima, da nismo na betonu. Meni je tada to bilo toliko drago, kao da sam u hotelu. Tog dana, možda nije niko pričao ali evo ja ću sad reći, načinjena su dva bjekstva, u stvari jedno bjekstvo dva logoraša. Oni su uhvaćeni, premlaćivani posle naravno, ali i mi smo bili zlostavljani. Tog istog dana kad smo mi registrovani, radilo je nekoliko grupa od strane Međunarodnog Crvenog krsta i valjda nam je rečeno da bude jedna grupa 50 ljudi najviše. Tako je i bilo. Ja sam bio u grupi koja je izvedena iz prostora, tog prostora logora van u neke prostorije ali je s nama bio i nekakav ubačeni čovek, 50-ti. Naravno mi nismo znali, iako su nam rekli, rekao nam je neki major Savić, bezbednjak koji je bio, da se ne šalimo glavom, da će biti ubačeni ljudi, pazite šta pričate. Uglavnom tenedencija je bila da se ne govori da je bilo ubijanja. Posle obavljenog posla od strane Međunarodnog Crvenog krsta, dobili su one nekakve papiriće sa oznakom Međunarodni Crveni krst da se mogu javiti putem Crvenog krsta porodicama. Neki su ljudi pisali *nemamo hranu, nemamo šta jesti* i slično, pošto je to bilo cenzurisano onda su bili bijeni i pored njih i mi ostali smo bili. Taj moj izlazak sa tom grupom ljudi lično sam doživio tako da smo mi posebno bili tretirani jer je neko nešto pitao na engleskom iz naše grupe, ovome se nije svidelo, pa je to prijavio, i onda smo mi posebno izvedeni pa smo bili posebno maltretirani. Ja nisam vidio niti mogu reći da je neko uzeo pušku i ubio nekog u logoru ali je bilo mrtvih ljudi u smislu nedostajanja lijekova. Prvi čovek koji je umro je neki Jukić zbog nedostatka lijekova i nepružanja adekvatne zdravstvene pomoći. Drugi čovek koji je umro je isto neki Brezopoljac, momak koji nije imao insulina. Čovek imenom Čudić Ekrem je prolupao, ubijen je. Lično to nisam video jer sam razmjenjen ali su mi pričale kolege. Ja se izvinjavam što pominjem to ali da se ne zaboravi, jer iz Batkovića ne znam da li se neko može setiti toga, ubijen je verovatno zbog nečega što je tražio pa ga je ovaj pokosio. Jedan Muhamed Čaušević, momak koji stanuje na Novom Brčkom, je u stroju za hranu... istog dana kada sam ja razmjenjen, sledeća razmjena koja je došla, dobio sam vijest da je umro u stroju. Zečević iz Bijeljine i neki zlatar Smajić su, možda dva metra od mjesta gde sam ja ležao, izdahnuili. A samo da kažem kakav nam je WC bio u logoru, u tom hangaru gdje smo spavali. Bure od 200 litara, ali ono od nafte kad se sipa, bez obzira šta se može sipati jednostavno prepolovljen i gore dvije ručke, to je bio WC neposredno iza moje glave, dva metra jer sam ja bio na ulaznim vratima. Kad je riječ o Goranu Jelisiću, u Brčkom ga naravno nisam vidio jer sam bio zatočen ali sam ga jednom vidio jer se on i predstavio, u Batkoviću. Došao je tražiti dva logoraša, mogu slobodno reći imenom Kević, Kević Šefko i jedan Gula, Mirsad Dervišević, meni se čini da se zove. Rekao sam da neću pominjati imena ali ne mogu pričati ako neću to reći. Taj mi nije ništa uradio ali kaže: "hajde vidi", jer sam tu zatečen na krugu našeg šetaličkog dijela, „hajde da vidiš koga sam ti doveo“. Oni su se izmakli, on je zapravo izveo njih dvojicu, ja sam se iz znatiželje onako izmakao iako nisam smio, vidio sam da je tu bila ona Vera, Brčanka, jedina registrovana prostitutka prije rata. Njen je zet, ja znam po priči, Goran Jelisić, zvani Adolf i njena ćerka je Monika. Šta su oni dalje tu imali ja ne znam ali kažem da sam ga vidio to i izveo ga je komandir obezbeđenja tog logora, Veljo su ga zvali. Meni se čini da mu je Veljbor pravo ime, Ostojić valjda, ja se izvinjavam zbog tih navodnih riječi. Izveli

su ga kulturno i fino, onda se on samo oteo ali mi smo već kasnije čuli, ja sam u neposrednoj blizini bio al' nisam znao da je to Goran. Kad se prvo pročulo ono mi smo svi u hangar ušli, niko nije više bio na krugu, onda je on ušao, oteo se pretpostavljam i rekao "zamisli mene balije terete da sam ubio 3.000, a ja ubio samo nekoliko desetina", pa je rekao 10 do 20 ljudi. Ovako kako se ja sjećam. Neposredno posle tih mojih bivanja u logoru, 5. oktobra pored nekoliko pokušaja razmene sam razmjenjen. U tom bivanju mom u logoru do 5. oktobra, 29.09. (1992) je ćerka moja poginula. Moja hrabra supruga je otišla u kasarnu i kasnije sam naravno saznao kako je to bilo. Tražila je da me dovedu iz logora. Otišla je komandantu Milisavu. U sastavu njegove kancelarije u blizini bio je i komšija Boško Lomović koji je bio ratni izveštač za područje Brćkog i šire vjerovatno. Izveštavao je na Televiziji Novi Sad u Dnevniku u 17 časova i na Televiziji Beograd. On je stanovao na VII spratu iste zgrade, ja na IX. Vrlo smo bliski, šahirali, ni on nije vjerovao, tako mi je bar supruga govorila. Da li je zbog njega to i uspjelo da se dođe po mene u logor, verovatno da dobrim djelom jeste. Dovjeli su mene i moga šuru koji je bio sa mnom i još jednog rođaka od jednog koji je isto poginuo na tom balkonu mog IX sprata. Zakasnili smo tog 30. kad su došli po mene da obavimo dženazu u vrijeme kad se inače obavlja, jer sam došao oko 18 časova. A prije nego što ću doći u Brćko iz Batkovića su nas odvezli u kasarnu, kod dežurnog oficira, tu smo čekali nekog i tad mi je saopšteno da mi je ćerka... moj dobri kolega vrlo, inspektor kriminalističke službe u MUP-u, tada SUP, Krsto Mihajlović saopštio mi je da mi je ćerka poginula. Pošto je u pratnji bio neki Aco iz Banovića, vojni policajac, vrlo korektno se ponašao, rekao mi je: „Smajle, ako možeš bježi“. Naravno nije mi padalo na pamet, gdje ću pobeći, kako pobeći. Obavili smo tek sutradan 1.10. dženazu i ponovo sam se vratio u logor. Već su građani, kolege, prijatelji, majke i očevi čuli da sam ja tu i čuli su svi za tu pogibiju. Neko je pohrlilo da pošalje odjeću, parče odeće, nešto i zahvaljujem se ovom prilikom tom Aci, policajcu koji inače nije trebao dati ali ipak dozvolio je na ulasku nas u hangar ponovo, oni vojnici stražari su teglili te ogromne torbe ljudima koji su trebali to primiti. Oni su htjeli to opljačkati, ali on to nije dao i vjerujte da smo sve uručili ljudima koji su bili naznačeni na tim torbama, i paketićima. Moj dolazak je tog 1.10. bio u 17:30 časova a već su mi saopstili da je u drugom hangaru u koji je prebačen jedan dio logoraša, već su imali instalirano posle registracije od Međunarodnog Crvenog krsta i crno bijeli televizor. I rekli su mi da je na tom novosadskom dnevniku išao snimak pogibije i tragedije moje ćerke, mog komšije i šurinog sina koji je neposredno posle tog sutradanja odvežen u Beograd i to je praćeno medijima, i štampom i televizijom. On je bio na Urgentnom centru u Beogradu, lično mu je dolazio tada predsednik Ćosić. On je odatle iz Beograda, nekoliko godina bio u Njemačkoj kod svoje amidže. Pošto je došao i taj 5. oktobar, ja sam razmjenjen, naravno sa željom da idem svojoj porodici. Sin je ostao i žena u tom soliteru, već više nisu bili na IX nego su bili na I spratu. Kada smo krenuli autobusom iz Batkovića prema nekakvoj slobodnoj teritoriji, tada meni nepoznatoj, ja samo idem kući. Prvi put kad sam pogledao, bila je komanda da stavimo glavu među noge u autobusu, da ne smijemo gledat kroz prozor, ne smijemo ni one zastore otkloniti, odastrijeti. Prvo moje viđenje grada je pred SUP-om. Onda su izvodili ovi policajci, bio je i gradski toalet, sada ga više nema, uništen je i postoji nova zgrada. Ja se nisam libio tog milicionera, policajca, ja sam pravo u SUP ušao u WC jer sam tamo skoro sve ljude poznavao. Lično me vidjela Ljubica Knežević sa sprata, prišla mi je, izjavila mi saućešće jer se tako dugo znamo i ja sam je krišom zamolio i pitao jel' ima auto, dal' mi može dovesti sina i ženu.

Nije mi rekla ništa, a ja sam onog momenta pomislio svašta ružno o njoj iako smo bili dobri. Nije malo prošlo, taj policajac nas je uterivao u autobus ali ja nisam ništa slušao. Vrlo brzo ugledao sam svoju suprugu i sina. Ipak mi ih je Ljubica dovela. I ovom prilikom joj puno hvala. Zašto? Zato što mi je pred žena neka iz poznaje dala i rekla da možda preživim. Tako sam poslušao da nisam otišao njoj u stan nego sam otišao nekako na slobodnu teritoriju, a ta slobodna teritorija je Rahinjić gornji. Prije nego što ću ući u autobus, pored tog upozorenja i poznavanja žene, moja konačna odluka je bila da idem na slobodnu teritoriju. Čovek koji je naišao slučajno u policijskom autu sa još jednim čovekom, prišao je, pozdravio, naravno da napomenem da su obojica Srbi, izrazio je saučešće i u tom svemu ja sam ga pitao, „molim te, kakav mi je sigurnost da ostanem?“ Ispod stomaka je pokazao, bježi, pozdravi se. Evo, to bi bilo Nataša sve. Hvala ti kad si mi omogućila da ovo kazujem, vjerujte da nisam mislio da ću moći govoriti. Vama se izvinjavam ako nije bilo sistematski... čak nisam, jesam hronološki nešto, nisam mogao napisat, ne mogu nikad napisat, a svima koji se bavite s ovim eto, ja vam dozvoljavam, možete me slobodno pozvat u bilo koje doba dana i noći, možemo pričati šire, ovo je samo dio, onako što ja imam sad da kažem. Hvala ljepo.

Fond za humanitarno pravo

